

Sanna Nyqvist

Avaimen vuosi 2014: julkaisukynnys, tekstityypit ja katsaus tulevaan

Kirjallisuuden aikakauslehti Avain on tärkein ja laaja-alaisin kirjallisuudentutkimuksen julkaisufoorumi Suomessa. Se jatkaa vuonna 1929 perustetun *Kirjallisuudentutkijain Seuran vuosikirjan* perinteitä. Julkaisufoorumin luokituksessa se on määritelty tasolle kaksi, jolle kuuluvat korkeatasoisimmat ja laaja-alaisimmat suomen- ja ruotsinkieliset julkaisukanavat. Samalta tasolta löytyvät Svenska litteratursällskapetin ja Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran tieteelliset julkaisusarjat. *Avaimen* painosmäärä oli vuonna 2014 300 kappaletta, ja se leviää etupäässä Kirjallisuudentutkijain Seuran jäsenille sekä tieteellisiin kirjastoihin.

Avaimessa on jo pidempään sovellettu kahden portaan julkaisukynnystä. Toimittajat valitsevat kirjoittajien tarjoamista ehdotuksista (abstrakteista tai jo valmiista artikkeleista) refereekierrokselle otettavat tieteelliset artikkelit (”hyväksytyt artikkeliehdotukset” tilastossa seuraavalla sivulla). Käytännössä kaikki kirjoittajat eivät hyväksymisen jälkeen ole ehtineet viimeistellä artikkeleitaan, joten refereekierrokselle on lähetetty hieman pienempi määrä tekstejä.

Avaimen vertaisarviointi on anonymia kumpaankin suuntaan, ja jokaisen artikkelin lukee kaksi asiantuntevaa referenttiä. Noin puolet artikkeleista saa hylkäyksen joko yhdeltä tai molemmilta referentteiltä, eikä hylätty artikkeli näin ollen tule julkaistuksi siinä numerossa, mihin sitä on ensimmäisen kerran tarjottu. Pieni osa *Avaimen* tarjottuista artikkeleista on sellaisia, jotka kirjoittaja on muokannut kriittisten refereelausuntojen jälkeen uuteen uskoon. Kertaalleen hylätty ja uudelleen tarjottu artikkeli lähetetään uudelle refereekierrokselle.

Kun vuoden 2014 numerot ynnätään yhteen, *Avaimen* keskimääräiseksi julkaisuprosentiksi tulee 45 % tarjottuista ja 54 % refereekierrokselle päässeistä tieteellisistä artikkeleista. Onko se paljon vai vähän? Korkeaa hylkäysprosenttia pidetään yleensä lehden laadun takeena. Syitä korkeaan hylkäysprosenttiin voi olla muitakin. Esimerkiksi lehden ”brändi” ja cfp-käytännöt vaikuttavat suoraan siihen, miten paljon ne saavat artikkelitarjouksia suhteessa käytettävissä olevaan julkaisutilaan.

Avaimen tarjottavien artikkelien määrään vaikuttaa muun muassa numeron teema ja pääkieli. Kovin kapeasti määritelty teema ymmärrettävästi rajoittaa tarjottavien artikkelien määrää. Numerossa 2/2014 teemana oli kirjallisuushistoria, mikä osoittautui jopa teematonta numeroa 1/2014 suosittumaksi. Houkutteleva teema voi siis lisätä lehteen tarjottavien artikkelien määrää.

Vertaisarvioidut artikkelit *Avaimessa* vuonna 2014

	1/2014	2/2014	3/2014	4/2014	yhteensä
Tarjotut artikkelit	11	16	3	8	38
Hyväksytyt artikkeliehdotukset	10	13	3	8	34
Refereekierrokselle lähteneet artikkelit	7	11	3	7	28
Julkaistut artikkelit	4	4	2	4	15
% tarjotuista	36%	25%	67%	50%	45%
% referoiduista	57%	36%	67%	57%	54%

Numerojen teemat ja toimittajat:

1/2014 teematon yleisnumero; Sanna Nyqvist ja Merja Polvinen

2/2014 kirjallisuushistoria; Sari Kivistö ja Merja Polvinen

3/2014 litteratur i marginalen, Anna Biström ja Hanna Lahdenperä

4/2014 vertaileva kirjallisuudentutkimus; Sanna Nyqvist ja Merja Polvinen

Toimittajan näkökulmasta *Avaimen* julkaisuprosentti tuntuu sopivalta. Toistaiseksi kaikki positiiviset refereerausunnnot saaneet artikkelit on voitu julkaista, eikä julkaisemis päätöksessä ole tarvinnut soveltaa muita kriteerejä. Kirjoittajien saamat refereeausunnnot ovat olleet perusteellisia, kriittisiä ja meidän toimittajien mielestä myös varsin tasapuolisia. Koska anonyymien vertaisarvioijien työ jää tavallisesti lehdessä näkymättömäksi, käytän tässä tilaisuuden kiittää *Avaimen* vuoden 2014 refereeitä arvokkaasta työstä kirjallisuudentutkimuksen hyväksi.

Avaimen julkaisuprosentti on sopiva myös siltä kantilta, että tutkijoiden on yhä mielekästä tarjota tekstejään *Avaimen*. Huolellisesti viimeistelty ja aiheeltaan relevantti artikkeli saa melko varmasti paikan lehdestä. Hylätyt artikkelit eivät välttämättä ole paljon hyväksytyjä heikompia: usein hylkäyksen perimmäinen syy on argumentaation keskeneräisyydessä tai aiheen rajauksen ongelmissa. *Avaimessa* julkaiseminen ei silti ole mikään läpihuutojuttu: numerosta riippuen artikkelien hylkäysprosentti vaihteli tänä vuonna välillä 33–75 %.

Toinen lehtivertailuissa käytetty mittari on vertaisarvioitujen artikkelien ja muiden tekstien suhde. *Avain* julkaisee vertaisarvioitujen artikkelien (Opetus- ja kulttuuriministeriön luokituksessa A1) lisäksi pääkirjoituksia, vertaisarvioimattomia katsauksia, puheenvuoroja ja arvosteluja, jotka kuuluvat Opetus- ja kulttuuriministeriön luokituksessa ryhmään B1. Lehden sivumäärästä vertaisarvioidut artikkelit vievät yleensä vähintään puolet. Loppu jakautuu melko tasan kirja-arvostelujen ja muiden tekstien välillä. B1-kategorian teksteissä syvennyttään ajankohtaisiin tieteenalan kysymyksiin tavalla, joka on vaikutuksiltaan välittömämpää ja joskus myös merkittävämpää kuin vertaisarvioituissa artikkeleissa esitetty, tarkan seulan läpi käynyt tieteellinen argumentointi.

Vuoden loppuksi pieni silmäys tulevaan. Paine vertaisarvioitujen artikkelien julkaisemiseen tulee pitämään *Avaimen* tarjottujen artikkelien määrän korkeana myös jatkossa, vaikka kuluvana vuonna lanseerattu, verkossa ilmestyvä kotimaisen kirjallisuudentutkimuksen vuosikirja *Joutsen/Svanen* tarjoaakin kotimaisia kirjallisuuksia tutkiville uuden julkaisukanavan. Tulevaisuus näyttää, millaiseksi työnjako näiden kahden, pääosin suomenkielisen julkaisun välillä asettuu. *Avainta* julkaiseva Kirjallisuudentutkijain Seura pohtii myös jatkuvasti mahdollisuutta siirtyä kokonaan verkkojulkaisemiseen. Tällä hetkellä *Avaimen* numerot ilmestyvät verkkoon kaikkien saataville (*open access*) noin vuoden viiveellä. Paperilehden julkaisemisen korkeat kustannukset ja sen tavoittaman yleisön rajallisuus ovat vahva argumentti kokonaan sähköiseen julkaisemiseen siirtymiselle.

Avaimen lehtiarkisto verkossa: <http://pro.tsv.fi/skts/lehtiarkisto.html>